

میراث ابن قولویه؛ کامل الزیارات و شاگردان برجسته

میراث ابوالقاسم جعفر بن محمد بن جعفر بن موسی بن مسرور بن قولویه قمی مشهور به ابن قولویه را می‌توان کتاب «کامل الزیارات» و شاگردان برجسته‌ای دانست که در تشیع صاحب آثار فراوانی بوده‌اند.

میراث ابوالقاسم جعفر بن محمد بن جعفر بن موسی بن مسرور بن قولویه قمی مشهور به ابن قولویه را می‌توان کتاب «کامل الزیارات» و شاگردان برجسته‌ای دانست که در تشیع صاحب آثار فراوانی بوده‌اند.

میراث ابوالقاسم جعفر بن محمد بن جعفر بن موسی بن مسرور بن قولویه قمی مشهور به ابن قولویه به سال ۳۶۹ قمری درگذشته است. وی محدث و فقیه بزرگ امامی بود که در شهر قم به دنیا آمد و در کاظمین درگذشت.

ابن قولویه، ریاست فقه شیعه در زمان خود را داشت و از شاگردان برجسته شیخ کلینی و مفید بود. برای یادگیری علم سفرهای زیادی از جمله به ری، عسکر مکرم و مصر داشت. آنچنان که راوندی گفته است در سفر به حج بود که در عراق ماندگار شد. وی علاوه بر اساتید یاد شده از اساتید برجسته‌ای مانند علی‌ابن بابویه قمی و محمد بن یعقوب کلینی تعلیماتی گرفته است. وی بسیار مورد وثوق شیعیان بوده است و از این حیث شیخ مفید وی را «صدوق» و طوسی او را مورد اعتماد خوانده است، همچنین نجاشی در باره او می‌گوید: هر زیبایی و علمی که مردم را با آن وصف نمایی، برترش را در جعفر بن محمد بن قولویه خواهی یافت.

کامل‌الزیارات از کتب مشهورش است که در 1356 توسط عبدالحسین امینی منتشر شده است، این کتاب یکی از مهم‌ترین کتب شیعه در خصوص زیارات است که در سده‌های اخیر به عنوان منبعی رجالی مورد استفاده عالمان شیعی قرار گرفت. ابن قولویه کتب دیگری از جمله «مداراة (یا مداواة) الجسد لحیة الأبد»، «الجمعة و الجماعة»، «تاریخ الشهور و الحوادث»، «الرد علی ابن داود فی عدد شهر رمضان»، «فهرست ابن قولویه» که بنا به گفته شیخ طوسی فهرستی از همه منابع و کتاب‌های راویان و شاگردان اهل بیت که از آنها حدیثی نقل کرده را گردآورده است، «التمسک بحبل آل الرسول» داشته است که به دست ما نرسیده است. نگاهی به عناوین کتب و نیز کارکردی که کتاب کامل الزیارات وی داشته است نشانگر اهمیت وی در روایت و حدیث شیعه است.

وی جایگاه مهمی در سنت حدیثی شیعه دارد. ابن قولویه که روایات زیادی از امامان شیعه از طریق فعالیت‌های علمی او منتقل شده است، در جوار ملکوتی دو امام همام در کاظمین دفن شد.